

LÄKARFÖRBUNDETS HANDBOK FÖR
MEDICINSKT LEDNINGSANSVARIG LÄKARE

**Sveriges
läkarförbund**

Den medicinska professionens organisation

Medicinskt ledningsansvarig läkare

Termen medicinskt ledningsansvarig läkare och liknande befattningsbenämningar orsakar ofta osäkerhet och begreppsförvirring. Vad avses egentligen med de olika benämningarna och vilka författningsbestämmelser finns? Vad innefattar uppdraget och vilken ersättning bör utgå?

Juridisk reglering och uppdragets benämning

I 6 kap 1 § patientsäkerhetslagen anges att hälso- och sjukvårdspersonalen ska utföra sitt arbete i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. I 6 kap 2 § anges vidare att den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen själv bär ansvaret för hur han eller hon fullgör sina arbetsuppgifter. Det är detta som brukar kallas för att alla som tillhör vårdpersonalen, t.ex. läkare, arbetar under eget yrkesansvar. Varje läkare har alltså alltid ett eget medicinskt ansvar för de åtgärder som han eller hon vidtar.

I 4 kap 2 § hälso- och sjukvårdslagen (HSL) anges att ”Där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska det finnas någon som svarar för verksamheten (verksamhetschef)”. I 4 kap 5 § hälso- och sjukvårdsförordningen (HSF) anges vidare att ”Verksamhetschefen får uppdraga åt sådana befattningshavare inom verksamheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter”. Medicinskt ledningsansvar är en sådan enskild ledningsuppgift. Någon författningsbestämd eller enhetlig benämning på uppdragstagarens befattning finns inte, utan denne kan kallas t.ex. medicinskt ledningsansvarig läkare, medicinsk rådgivare eller, vilket kan leda tanken fel, medicinsk ansvarig läkare. Även andra benämningar kan förekomma. Befattningen har dock sin grund i nyss nämnda bestämmelser och det är viktigt att skilja det ansvar som följer med uppdraget från det yrkesansvar som all hälso- och sjukvårdspersonal har. En sådan här befattning innebär alltså, även om den benämns medicinskt ansvarig läkare, inte att befattningshavaren är ansvarig för de åtgärder som övrig personal på enheten vidtar. Personalens eget yrkesansvar förminskas inte av att en befattningshavare enligt 4 kap 5 § HSF utses. Uppdraget som medicinskt ledningsansvarig läkare handlar istället om ett mer övergripande ansvar för frågor kopplade till enhetens medicinska verksamhet.

Situationen att verksamhetschefen uppdrar åt en läkare att fullgöra den enskilda ledningsuppgiften medicinskt ledningsansvar bör, för att undvika missförstånd, inte benämnas delegering. Termen delegering bör istället förbehållas situationen att mer specifika, konkret angivna medicinska arbetsuppgifter överläts från en person som är formellt kompetent för uppgiften till en person som saknar formell kompetens för uppgiften. Detta är i linje med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1997:14) om delegering av arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvård och tandvård. I denna författning anges som förutsättning för delegering att den delegerande själv är såväl formellt som reellt kompetent att utföra den arbetsuppgift som delegeras. Så är ofta inte fallet då verksamhetschefen – som ju kan vara t.ex. en sjuksköterska eller en administratör – uppdrar åt en läkare att vara medicinskt ledningsansvarig.

När bör medicinskt ledningsansvarig läkare utses och vad bör uppdraget innehålla?

Fram till våren 2015 gällde Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:8) om verksamhetschef inom hälso- och sjukvård, som innehöll vissa förtydligande skrivningar om situationen att verksamhetschefen uppdrar åt annan att utföra enskilda ledningsuppgifter. Även om dessa allmänna råd upphävdes av Socialstyrelsen 2015 får de anses ge uttryck för vad som fortfarande gäller på området. I de allmänna råden framhölls att verksamhetschefen har det samlade ledningsansvaret och att detta inte kan överlätas på annan befattningshavare. Vidare angavs att en av verksamhetschefens ledningsuppgifter är ansvaret för att verksamheten tillgodoser hög patientsäkerhet och god vård. Det angavs också att ”Vid enheter där medicinsk diagnos och behandling utgör det dominerande innehållet i verksamheten är

det lämpligt att det medicinska omhändertagandet av patienterna leds av en person med god medicinsk sakkunskap inom det område som är aktuellt. Saknar verksamhetschefen denna kompetens, bör ansvaret att leda verksamheten i denna del överlåtas på befattningshavare med sådan kompetens.”

I de allmänna råden angavs också att den verksamhetschef som uppdrar åt annan att fullgöra viss ledningsuppgift (alltså t.ex. medicinskt ledningsansvar) tydligt bör ange uppdragets omfattning och eventuella inskränkningar i uppdragstagarens befogenheter.

Innehållet i den medicinskt ledningsansvariges uppdrag kan naturligtvis variera beroende på t.ex. den aktuella verksamhetens inriktning, omfattning och verksamhetschefens grundprofession. Om verksamhetschefen inte är läkare är det av kvalitets- och patientsäkerhetsskäl särskilt viktigt att det i verksamheten finns en medicinskt lednings- och kvalitetsansvarig som kan leda den medicinska kvalitetsutvecklingen. Det samlade ledningsansvaret ligger dock alltid kvar på verksamhetschefen och detsamma får anses gälla i fråga om den övergripande rollen som arbetsgivarrepresentant på enheten.

Det är alltså inte möjligt att på ett allmängiltigt sätt ange vilka uppgifter, befogenheter och ansvar som ska eller inte ska ingå i uppdrag som medicinskt ledningsansvarig läkare. Vad som ska ingå beror på förhållandena på den aktuella enheten och överenskommelsen mellan verksamhetschefen och uppdragstagaren. Det finns också anledning att åter påminna om att verksamhetschefen, även om en medicinskt ledningsansvarig läkare utsetts, har kvar det samlade ledningsansvaret för verksamheten. Detta betyder t.ex. att den medicinskt ledningsansvarige sällan kan fatta beslut med mer påtagliga ekonomiska implikationer utan verksamhetschefens medverkan.

Sådant som ändå typiskt sett kan tänkas ingå i uppdraget som medicinskt ledningsansvarig är t.ex. frågor kring medicinska rutiner, medicinsk säkerhet och kanske övergripande ansvar för avvikelshantering på enheten. Det måste i vart fall vara tydligt för verksamhetschefen, den som får uppdraget och för övrig personal vad som ingår i uppdraget, dvs. vad uppdragstagaren ansvarar för, och vilka befogenheter (inklusive resurser) som är kopplade till uppdraget. Begränsningar i uppdraget och uppdragstagarens befogenheter behöver också tydliggöras. Det bör även göras en uppskattning av hur mycket tid uppdragstagaren kommer att behöva lägga på uppdraget.

En skriftlig uppdragsbeskrivning är att rekommendera. I dokumentationen bör även tas in skrivningar om avslutande av uppdraget inklusive, om läkaren så önskar, om uppsägningstid.

Uppdrag som medicinskt ledningsansvarig läkare bör alltid ge ett, utifrån uppdragets innehåll och omfattning, skäligt lönepåslag.

Checklista inför uppdrag som medicinskt ledningsansvarig läkare

- » Hur ska uppdraget benämnas? Benämningen Medicinskt ledningsansvarig läkare rymmer väl med hälso- och sjukvårdsförordningens skrivning om uppdrag att fullgöra enskilda ledningsuppgifter samt beskriver ofta ganska väl vad uppdraget handlar om. Om uppdraget är mer begränsat och det snarare handlar om en rådgivningsfunktion, t.ex. till en verksamhetschef som också läkare, kan titeln Medicinsk rådgivare vara ett alternativ. Undvik benämningen Medicinskt ansvarig läkare, eftersom den felaktigt kan ge intryck av att uppdragstagaren har ansvar för de vårdåtgärder som annan personal på enheten vidtar.
- » Vad ingår i uppdraget? Innehållet i sådana här uppdrag kan variera mycket och en tydlig beskrivning är därför viktig. Vilka frågor ingår i uppdraget? Vilket ansvar och vilka befogenheter har uppdragstagaren? Vilka begränsningar finns? Hur mycket tid beräknas uppdragstagaren behöva lägga på uppdraget?
- » Skriftlighet. Uppdraget bör vara skriftligt för att det ska vara tydligt vad man kommit överens.
- » Vilken ersättning ska utgå? Uppdraget bör alltid ge ett, utifrån uppdragets innehåll och omfattning, skäligt lönepåslag.
- » Vad gäller för avslutande av uppdraget? Hur ska uppdraget avslutas? Ska det finnas uppsägningstid?

HANDBOK

**Sveriges
läkarförbund**

Den medicinska professionens organisation

Sveriges läkarförbund

Box 5610

114 86 Stockholm

www.lakarforbundet.se

08-790 33 00